

»»» ERFGOED

Hallo! Welkom bij het Cultureel Jaarprogramma. Op de volgende pagina's vind je het volledige **erfgoedprogramma** voor schooljaar 2026-2027. Kijk, kies en schrijf je in! Let op: voor het erfgoedprogramma geldt een speciale prijs van €5,- per leerling.

SCHRIJF JE IN

Om mee te doen aan het Cultureel Jaarprogramma volg je deze stappen:

1. Maak een keuze uit de programma's
2. Vul de programmakeuze in op het digitale inschrijfformulier (toegestuurd per mail) en onderteken het formulier
3. Mail het inschrijfformulier vóór 3 juni 2026 naar ons
4. Vul de schoolgegevens in op het schoolformulier (leerlingen per groep, studiedagen)
5. Mail het schoolformulier vóór 26 juni 2026 naar ons.

Ons e-mailadres is: cultureeljaarprogramma@delindenberg.com.

ADVIES NODIG?

Heb je advies nodig of vragen over het Cultureel Jaarprogramma?

Neem contact met ons op:

Susanne Beckers en Noëmy Marin van de Loo

cultureeljaarprogramma@delindenberg.com | 024 360 75 47

CULTUUR ^E SCHOOL NIJMEGEN

Cultuur En School Nijmegen is het onafhankelijke bemiddelingspunt voor cultuureducatie in het onderwijs en onderdeel van Lindenberg Cultuurhuis.

Wij verbinden culturele aanbieders en scholen in het primair en voortgezet onderwijs en brengen vraag en aanbod samen.

»»» erfgoed MUSEUM KINDERDORP NEERBOSCH

Museum Kinderdorp Neerbosch vertelt het verhaal van duizenden kinderen die door allerlei omstandigheden een korte of lange tijd niet bij hun ouders konden wonen. Aan de hand van de ontwikkelingen op Neerbosch geeft het museum een uniek kijkje in de opvang van wezen en de ontwikkeling van de jeugdzorg in Nederland vanaf 1863.

Je vindt het programma van Museum Kinderdorp Neerbosch op de volgende pagina's:

- *Mikky de Zwerfkat* (groep 1-2)
- *Petertje en zijn koffertje* (groep 3)
- *Weeskind X* (groep 6-7)
- *Weeswijzerspel* (groep 7-8)

inhoud: museumbezoek, workshop

periode: hele schooljaar

max. aantal leerlingen: per groep

locatie: Museum Kinderdorp Neerbosch | Scherpenkampweg 58, Nijmegen

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed museum kinderdorp neerbosch mikky de zwerfkat

Mikky woont op het kinderdorp Neerbosch! Dat is een hele bijzondere plek waar veel kinderen wonen die geen ouders meer hebben, net zoals Mikky. Ze helpen Mikky met de voorbereidingen voor haar verjaardagsfeestje. Maar hoe vier je eigenlijk feest op het kinderdorp? In het museum gaan de leerlingen in groepjes aan de slag met een aantal opdrachten in circuitvorm. Ze gaan op zoek naar gasten, lekkere hapjes en ze versieren de feestlocatie!

groep: 1-2

thema's: feest, geschiedenis, gebruiken

duur: 60 minuten

tijdvak: niet van toepassing

»»» erfgoed

MUSEUM KINDERDORP NEERBOSCH

PETERTJE EN ZIJN KOFFERTJE

De kinderen worden meegenomen in het verhaal van Petertje, een weeskind in de Weesinrichting Neerbosch. Zijn enige houvast was zijn grijze koffertje dat hij bij zich had. Tijdens de interactieve rondleiding komen prenten, foto's en voorwerpen uit het koffertje van Petertje aan bod. Zo beleven de kinderen de eerste dag van Petertje op de Weesinrichting Neerbosch: hij gaat naar school, doet klusjes en speelt met de andere kinderen. De kinderen ervaren zelf hoe het dagelijks leven van de wezen op de Weesinrichting Neerbosch verliep.

GROEP: 3-4

THEMA'S: identiteit, geschiedenis

DUUR: 60 minuten

TIJDVAK: tijd van burgers en stoommachines (industrialisatie)

»»» erfgoed

MUSEUM KINDERDORP NEERBOSCH WEESKIND X

In het museum staat een drietal archiefdozen. Daarin zitten verschillende historische bronnen. Maar wat zijn bronnen? Bronnen zijn overblijfselen (sporen) uit het verleden zoals foto's, oude brieven, dagboeken en kranten. Bronnen zeggen iets over personen en de tijd waarin deze personen leefden. De leerlingen maken kennis met drie kinderen die rond 1900 in de Weesinrichting Neerbosch leefden. In groepjes gaan de leerlingen als detectives op onderzoek uit. Welk groepje weet aan de hand van de bronnen de meeste informatie te achterhalen over weeskind X?

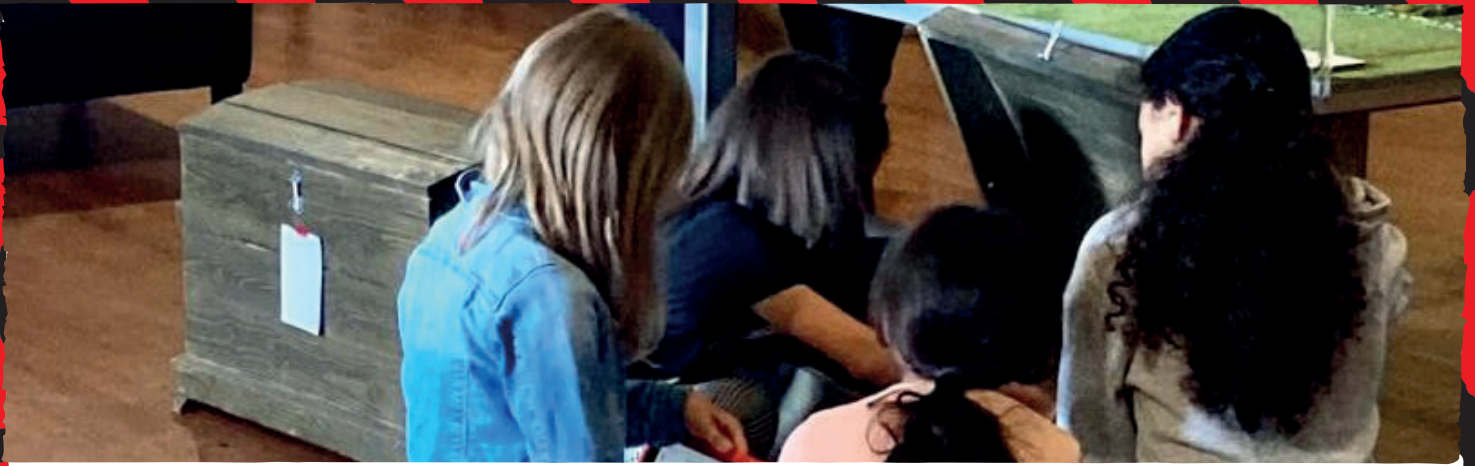
Het detectiveonderzoek is voor de leerlingen het begin van een ontdekkingstocht naar de begrippen 'erfgoed' en 'archief'. Ze worden aan het denken gezet over hun eigen erfgoed: welke voorwerpen zouden zij altijd willen bewaren? Ze leren over verschillende bewaarplaatsen van erfgoed, zoals een museum en een archief.

groep: 5-6

thema's: bronnen, archief, mediawijsheid

duur: 90 minuten

tijdvak: tijd van burgers en stoommachines (industrialisatie)

»»» erfgoed museum kinderdorp neerbosch weeswijzerspel

Bij deze les onderzoeken leerlingen in teams welk weeskind eigenaar was van één van de uitzetkisten. Door op een app vragen te beantwoorden over de tijdsperiode en museumobjecten en archiefdocumenten te onderzoeken, kunnen ze dagboekbladzijden verdienen. Met deze bladzijden en ID-kaarten van echte bewoners kunnen ze spelenderwijs achterhalen wie de eigenaar is.

groep: 7-8

thema's: erfgoed, archief, identiteit

duur: 90 minuten

tijdvak: tijd van burgers en stoommachines (industrialisatie)

»»» erfgoed museum de bastei

Museum De Bastei vertelt het verhaal van de rivier. Duik het museum in en ga op reis door verleden, heden en toekomst. Hier, aan de Waal en in de oudste stad van Nederland raak je het verleden en ontdek je de flora en fauna van het Gelderse rivierengebied. Leuk en leerzaam voor grote en kleine onderzoekers. Beleef hoe de rivier hier stad en natuur verbindt!

Alle museumprogramma's bij De Bastei hebben de algemene instelling dat de leerlingen een positieve museumervaring krijgen: met plezier en verwondering beleven ze samen het museum. Ze ervaren dat een museum een leuke en leerzame plek is om naartoe te gaan, met school maar ook in de vrije tijd. Daarnaast werken we in De Bastei vakoverstijgend en slaan we een brug tussen cultuur, erfgoed en natuur, passend bij onze dubbele thematiek van natuur- en cultuurhistorie en het feit dat ons natuurlandschap ook cultureel bepaald is.

Je vindt het programma van Museum De Bastei op de volgende pagina's:

- *Naar het museum* (groep 1-2)
- *Het geheim van de tijd* (groep 3-4)
- *De kunst van het verdedigen* (groep 5-6-7-8)
- *Tijd van de Mammoet* (groep 6-7-8)
- *Het Bestiarium; in samenwerking met Maelwael van Lymborch Huis* (groep 7-8)

inhoud: museumbezoek, lesmateriaal

periode: hele schooljaar

locatie: Museum De Bastei | Lange Baan 4, Nijmegen

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed museum de bastei naar het museum

Maak kennis met het museum. Wat gebeurt er zodra je de deur door bent? Van je jas ophangen en een kaartje kopen tot aan het begrijpen van de pictogrammen. We beantwoorden alle nieuwsgierige kleutervragen van het hoe, wie, wat, waar en waarom. Wat is een museum? Wat kan ik daar doen? Welke beroepen kom je daar tegen? Waarom bewaren we sommige spullen op deze bijzondere plekken? En mag ik alles aanraken? Natuurlijk bezoeken we ook enkele topstukken!

groep: 1-2

thema's: sociale en culturele vaardigheden, samenleving, wonen, werken, recreëren

duur: max. 90 minuten (afhankelijk van de groepsgrootte en dynamiek)

max aantal leerlingen: 10-30 leerlingen

begeleiding: de groep wordt in kleinere groepen ingedeeld, per 5 leerlingen is 1 begeleider nodig

tijdvak: niet van toepassing

»»» erfgoed museum de bastei het geheim van de tijd

De archeoloog is de hele nacht op zoek geweest naar oude spullen. En nu slaapt hij! Maak hem wakker en help mee met het onderzoeken van 'vroeger'. Met je vergrootglas in de aanslag zoek je naar sporen van de oude bewoners, zowel mens als dier. En wie weet kom je er wel eentje tegen...

Wat is een archeoloog? En hoe kan je onderzoeken waar spullen van vroeger voor gebruikt werden? In deze les kruip je in de huid van de archeoloog en mag je graven naar de geschiedenis. De leerlingen maken kennis met het museum en met archeologie: wat zijn oude spullen en wat doet een museum daar mee? Welke materialen gebruik je daarvoor? En hoe gaat het museum met die oude spullen om?

groep: 3-4

thema's: archeologie, beroepen, geschiedenis

duur: max. 90 minuten (afhankelijk van de groepsgrootte en dynamiek)

max aantal leerlingen: 20-30 leerlingen

begeleiding: de groep wordt in kleinere groepen ingedeeld, per 5 leerlingen is 1 begeleider nodig

tijdvak: tijd van jagers en boeren (prehistorie)

»» erfgoed

MUSEUM DE BASTEI DE KUNST VAN HET VERDEDIGEN

In *De kunst van het verdedigen* duik je met je klas in de roerige 16e eeuw. Het is een eeuw van vele oorlogen, wat het verdedigen van de stad Nijmegen een topprioriteit maakte. In deze tijd ontstaat de bastei, een van de grootste en meest complexe verdedigingstorens in Nederland en de enige van zijn soort die nu nog in Nederland is te vinden.

Hoe beschermden de Nijmegenaren zich tegenover de Hollanders in de 80-jarige oorlog? Wat was de invloed van de steeds sneller ontwikkelende wapenwedloop? Welke slimme verdedigingstrucjes zitten er in het ontwerp van deze verdedigingstoren? En wat komt erbij kijken om een kanon af te schieten? In twee roulerende groepsactiviteiten lopen de leerlingen letterlijk door die geschiedenis heen.

groep: 5-6-7-8

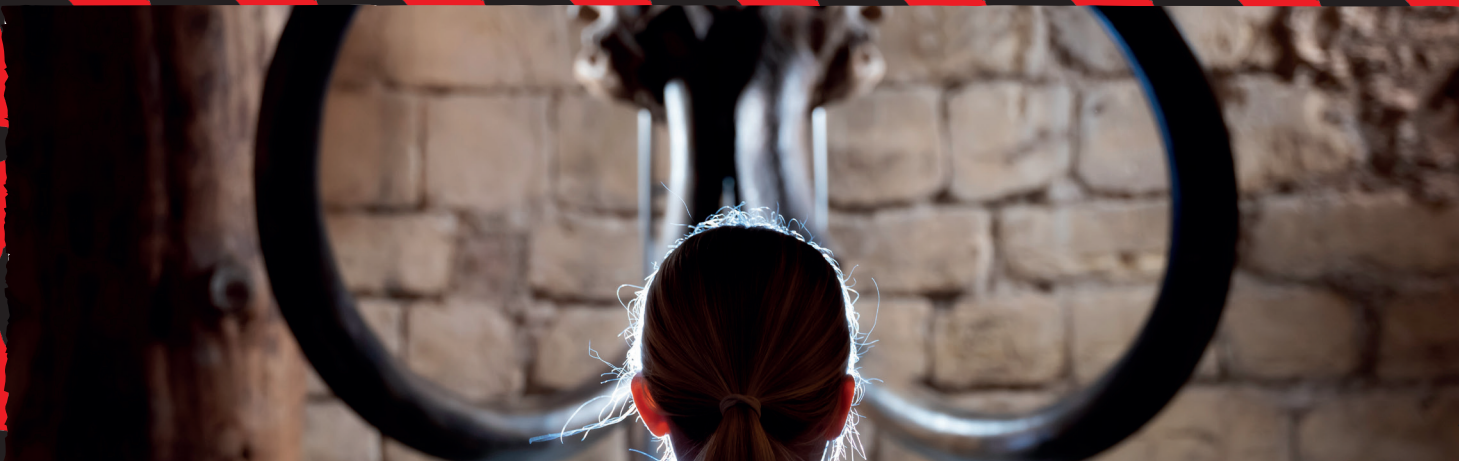
thema's: geschiedenis van Nijmegen, 80-jarige oorlog, verdedigingstechnieken

duur: max. 90 minuten (afhankelijk van de groepsgrootte en dynamiek)

max aantal leerlingen: 20-30 leerlingen

begeleiding: de groep wordt in twee groepen opgedeeld, per subgroep is 1 begeleider nodig

tijdvak: tijd van pakhuizen en plantages (vroegmoderne tijd)

»»» erfgoed

MUSEUM DE BASTEI

tijd van de mammoet

Nijmegen zou wellicht nooit gesticht zijn, als er geen ijstijd was geweest die het landschap heeft gevormd tot wat het nu is. Maar wat is een ijstijd? Hoe is het mogelijk dat het soms kouder of warmer op aarde is? Welke invloed had die ijstijd dan op het Nijmeegse landschap en op het leven in, om en met de Waal? En waaróm is het belangrijk om dit alles te weten, in onze huidige tijd van opwarming van het klimaat?

Vanuit de door leerlingen zelf opgestelde onderzoeksvragen komt het verleden tot leven. In het museum krijgen de leerlingen eerst een interactieve inleiding, waarin zij op hun niveau informatie krijgen over het hoe, wat, waarom en wanneer van ijstijden. Vervolgens gaan ze in twee groepen op paleontologisch onderzoek uit. Hierbij werken we uiteraard met échte materialen. In hun eigen onderzoek komen de leerlingen zelf achter het verschil tussen een steen en een fossiel. En bij welk dier horen deze botten of kiezen? Uiteraard bezoeken ze ook de expositie De Oergrond met onze mammoetschedel. Wat kan je leren over het dier door te kijken naar het fossiel?

Leerlingen leren over de relatie tussen klimaat, vorming en inrichting van het landschap, en het belang daarvan voor Nijmegen.

GROEP: 6-7-8

THEMA'S: landschapsvorming, ijstijd, natuur, onderzoek

DUUR: max. 90 minuten (afhankelijk van de groepsgrootte en dynamiek)

MAX AANTAL LEERLINGEN: 20-30 leerlingen

BEGELEIDING: de groep wordt in kleinere groepen ingedeeld, per 5 leerlingen is 1 begeleider nodig

TIJDUAK: tijd van jagers en boeren (prehistorie)

»»» erfgoed

maelwael van lymborch huis

De drie Gebroeders van Lymborch worden nu beschouwd als de grootste kunstenaars van de middeleeuwen. Maar bijna waren deze meesterschilders opgelost in de mist van de tijd. Pas vijfhonderd jaar na hun dood dook hun leven en werk gaandeweg op uit oude archieven, musea en bibliotheken. Ontdek hun verborgen leven in het Maelwael van Lymborch Huis aan de Burchtstraat in Nijmegen!

Dit is de bakermat van de Nederlandse schilderkunst en de plek waar ruim 600 jaar geleden het familie-atelier stond van Johan Maelwael en zijn neefjes, de gebroeders Van Lymborch. Nergens ter wereld zie je zoveel van hun werk bij elkaar als hier. Het betoverende blauw en het glanzende goud heeft na ruim 600 jaar niets van zijn kracht verloren.

In het Maelwael van Lymborch Huis nemen we je mee in het spannende verhaal van Herman, Paul en Johan van Lymborch. Geniet van hun kunst en beleef de geschiedenis in de kelder van hun 14e-eeuwse atelier.

Je vindt het programma van Maelwael van Lymborch Huis op de volgende pagina's:

- *De oude schilder* (groep 3-4)
- *De verborgen kroniek van de Gebroeders van Lymborch* (groep 5-6)
- *Het Bestiarium, in samenwerking met Museum De Bastei* (groep 7-8)

inhoud: workshop, lesmateriaal

periode: hele schooljaar

»»» erfgoed

maelwael van Lymborch

huis de oude schilder

De tijd van de Gebroeders van Lymborch is de tijd van ridders en jonkvrouwen. Het is het decor voor sprookjes over tovenaars en heksen, over boeren en molenaars en andere traditionele ambachten. In het werk van de Nijmeegse broers en schilders Herman, Paul en Johan van Lymborch zijn deze oude beroepen vaak zeer herkenbaar afgebeeld. Hun werk geeft een helder beeld van de mensen in de middeleeuwen. Dit lespakket laat jonge kinderen een begin maken met het verkennen van de wereld van volwassenen. Een wereld die herkenbaar is aan werk en beroepen van nu én van vroeger. Het is een eerste bewuste zoektocht naar veranderingen in de wereld en een prille aanzet tot gevoel voor geschiedenis. De gastdocent speelt een middeleeuws personage, waarvan de leerlingen het beroep mogen proberen te achterhalen. Vervolgens brengt een kort en speels verhaal, *De Ballade van de Gebroeders van Lymborch*, de leerlingen naar een sorteerspel over middeleeuwse beroepen, kleding en gereedschappen.

groep: 3-4

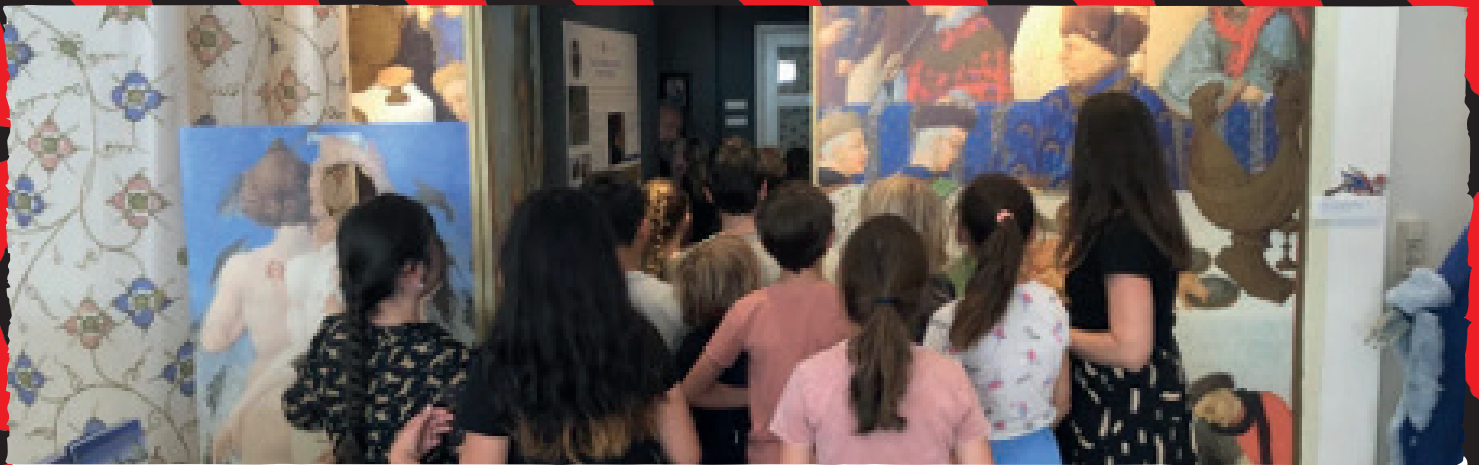
thema's: beroepen, kunstbeschouwing, geschiedenis, familie

duur: 60 minuten

max. aantal leerlingen: per groep

locatie: in de klas

tijdvak: tijd van steden en staten (middeleeuwen)

»»» erfgoed

maelwael van Lymborch huis de verborgen kroniek van de gebroeders van Lymborch

De Gebroeders van Lymborch - Herman, Paul en Johan - gingen niet naar school maar leerden het schildersvak in het familieatelier. De broers leefden meer dan 600 jaar geleden en daardoor weten we niet alles van hun leven. Veel is vergeten of zoekgeraakt. We hebben maar weinig bronnen. Om het levensverhaal van de drie broers te schrijven moeten we op onderzoek uitgaan. Met de leerlingen gaan we op zoek naar hun verborgen wereld. Net als echte historici en archeologen proberen we uit allerlei verschillende bronnen hun verhaal te ontdekken. Zo vonden we nog geen 20 jaar geleden op de plek waar ze rond 1400 opgroeiden en hun vakmanschap leerden, resten van hun vroegere familieatelier terug. Op deze plek aan de Burchtstraat is nu het Maelwael van Lymborch Huis. Hier gaan we met leerlingen op zoek naar de puzzelstukjes van hun spannende leven. Hoe maakten ze verf? Voor wie werkten ze? Wat vertellen hun afbeeldingen? Waarom zijn ze jong gestorven?

groep: 5-6

thema's: onderzoeken, samenwerken, schilderkunst

duur: 90 minuten

max. aantal leerlingen: per groep

locatie: Maelwael van Lymborch Huis | Burchtstraat 63, Nijmegen

tijdvak: tijd van steden en staten (middeleeuwen)

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed

maelwael van Lymborch huis het bestiarium; wonderlijke wezens in de middeleeuwen

Twee musea uit Nijmegen, Museum De Bastei en het Maelwael van Lymborch Huis, nemen de leerlingen mee naar de tijd van de fantastische middeleeuwen. Het is de tijd waarin magie en werkelijkheid door elkaar lopen. Het zijn ook de hoogtijdagen van de boekdrukkunst. Hoe dit samenkomt in het bestiarium, leert de klas in deze duo museumles.

In Museum De Bastei leren de leerlingen over de bestia: de dierenencyclopedieën uit die tijd, waar fantastische en mythische dieren in staan beschreven. Bij het Maelwael van Lymborch Huis ervaren de leerlingen hoe de allereerste illustratoren van Nederland hun boekpagina's opmaken. Uiteindelijk gaat de klas naar huis met een zelfgemaakt bestiarium.

groep: 7-8

thema's: natuur, fantasie, illustraties

duur: 150 minuten inclusief wissel van locatie

periode: op maandag of dinsdag

max. aantal leerlingen: 20-30 leerlingen

locatie: Maelwael van Lymborch Huis | Burchtstraat 63, Nijmegen & Museum De Bastei | Lange Baan 4, Nijmegen

tijdvak: tijd van steden en staten (middeleeuwen)

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed WERELDMUSEUM

Bij het Wereldmuseum ervaar je op een creatieve en interactieve manier hoe mensen wereldwijd leven. En hoe mensen gevormd worden dōōr de wereld. Vroeger en nu. Want met meer kennis van de relatie tussen verleden en heden kan je de wereld van nu beter begrijpen. Het Wereldmuseum moedigt aan na te denken over wat het betekent om mens te zijn. Wat is onze connectie met de wereld om ons heen? Hoe staan we in relatie tot elkaar? In onze lessen leer je door te zien, doen en beleven. Over een paar jaar opent het Wereldmuseum een nieuw museum in Nijmegen. Tot die tijd komen wij van Wereldlab naar de scholen toe met ons mobiel atelier!

Je vindt het programma van Wereldmuseum op de volgende pagina's:

- *Feest! Wereldwijd* (groep 4-5-6-7-8)
- *Slavernij, niet voorbij* (groep 6-7-8)

inhoud: workshop, lesmateriaal

periode: hele schooljaar

locatie: op school

max. aantal leerlingen: per groep

»»» erfgoed WERELDMUSEUM FEEST! wereldwijd

Zin in een feest in de klas? Onze museumdocenten komen naar jou toe voor een feestelijk en creatief onderzoeksprogramma! Elk jaar vieren mensen feesten, bijvoorbeeld Kerst, Chinees Nieuwjaar, Chanoeka, Eid al-Fitr, Divali of Pasen. We gaan lekker eten en geven elkaar cadeautjes. Maar waarom vieren we feest? En wat vieren we eigenlijk? En kun je ook iets vieren zonder een feest?

Het programma legt het accent telkens op een feest, passend bij de jaarkalender. Ieder programma sluit af met een creatieve opdracht met spullen uit ons mobiel atelier.

Okt & nov	<i>Dia de Muertos</i>
Dec	<i>Kerst wereldwijd</i>
Jan & feb	<i>Chinees Nieuwjaar</i>
Mrt	<i>Ramadan/Eid al-Fitr</i>
Apr & mei	<i>Japans kinderfeest</i>
Jun & jul	<i>Keti Koti (alleen voor bovenbouw)</i>

groep: 4-5-6-7-8

thema's: wereldfeesten, vieren, samenleven, creatief

duur: 90 minuten

bijzonderheden: digibord/scherm nodig; start in kringsetting, daarna werken in groepjes; de school kiest één feest/periode

tijdvak: tijdvakoverstijgend

»»» erfgoed WERELDMUSEUM SLAVERIJ, NIET VOORBIJ

In deze interactieve les verdiepen leerlingen zich in de geschiedenis van slavernij. Wat hield slavernij in? Welke rol speelde Nederland hierin? En vooral: hoe werkt dit verleden nog door in het leven van vandaag? Samen met een museumdocent gaan de leerlingen in gesprek, luisteren ze naar persoonlijke en historische verhalen en bekijken ze objecten uit de collectie van het Wereldmuseum. Daarna gaan de leerlingen zelf creatief aan de slag en geven ze vorm aan wat ze hebben gehoord en gevoeld. Zo spreken we niet alleen het hoofd aan, maar ook het hart en de handen.

Deze les stimuleert op een toegankelijke manier bewustwording, empathie en kritisch denken, en sluit aan bij actuele maatschappelijke thema's.

groep: 6-7-8

thema's: slavernijverleden, burgerschap, creatief

duur: 90-100 minuten

bijzonderheden: digibord/scherm nodig; start in kringsetting, daarna werken in groepjes

tijdvak: tijd van pakhuizen en plantages (vroegmoderne tijd)

»»» erfgoed valkhof museum

Bij Valkhof Museum ontdek je hoe mensen, culturen en ideeën elkaar door de eeuwen heen hebben gevormd. Van de eerste bewoners in de prehistorie tot Romeinse soldaten uit verre streken, en van het dagelijks leven van gewone mensen tot de wereld van macht en rijkdom. In het museum ervaar je hoe grenzen ontstaan, verschuiven en soms verdwijnen - tussen landen, maar ook tussen ideeën, tradities en manieren van leven. Ook hedendaagse kunst nodigt je uit om anders te kijken. In de tentoonstelling Van Binnenuit onderzoeken kunstenaars wat ons beweegt, van vreugde en verdriet tot woede, verbazing en angst. Ze verkennen de grens tussen onze binnenwereld en de wereld om ons heen.

Onze educatieprogramma's sluiten hierop aan met interactieve, onderzoekende verhalenroutes en door zelf aan de slag te gaan, waardoor je nieuwe perspectieven op het verleden én heden ontdekt.

Valkhof Museum is vanaf juni 2026 weer open en heeft een brede collectie van erfgoed en kunstwerken.

Je vindt het programma van Valkhof Museum op de volgende pagina's:

- *Langs de rivier met Titus* (groep 1-2)
- *De schatten van Mila* (groep 3-4)
- *Reisbureau van de tijd* (groep 5-6)
- *Werelden in kaart* (groep 7-8)
- *Street Art Nimma* (groep 7-8)

inhoud: museumbezoek, lesmateriaal

periode: hele schooljaar op dinsdag, woensdag en vrijdag

locatie: Valkhof Museum | Kelfkensbos 59, Nijmegen

max. aantal leerlingen: 32 leerlingen

begeleiding: begeleiding door 2 museumdocenten, minimaal 2 begeleiders vanuit school

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed

valkhof museum

langs de rivier met titus

In *Langs de rivier met Titus* volgen de leerlingen het verhaal van Titus, een jongen die bij de rivier woont. Door zijn ogen ontdekken zij het Valkhof Museum: een plek waar het er vroeger anders uitzag dan nu. De leerlingen reizen langs de rivier (Limes), komen bij een oude stad (Noviomagus) en een fort en zien hoe dezelfde plek steeds opnieuw werd gemaakt door mensen.

Het programma combineert kijken naar museumobjecten met bewegen, rollenspel en een verwerkingsopdracht waarin de kinderen zelf een landschap bouwen van stof en materialen. Het avontuur eindigt met dans en spel in dat landschap.

groep: 1-2

thema's: verleden en heden, omgeving, rollenspel, verbeelding

duur: 60 minuten

tijdvak: niet van toepassing

»»» erfgoed valkhof museum de schatten van mila

In dit programma helpen leerlingen Mila, een reiziger en verzamelaar, haar verloren schatten terug te vinden. In het museum ontdekken zij dat waarde verschillende vormen heeft: iets kan waardevol zijn omdat het glanst, omdat je ermee kunt ruilen, of omdat het iets persoonlijks vertelt. Door te kijken, te spelen, te onderzoeken en zelf iets te maken ervaren leerlingen dat waarde niet vaststaat, maar ontstaat door betekenis, afspraken en herinneringen.

De museumles sluit aan bij de belevingswereld van groep 3 en 4 en verbindt erfgoed aan taal, rekenen, burgerschap en verbeelding.

groep: 3-4

thema's: schatzoeken, samenwerken, leren kijken

duur: 60 minuten

tijdvak: tijdvakoverstijgend

»»» erfgoed valkhof museum reisbureau van de tijd

In *Reisbureau van de tijd* worden leerlingen meegenomen op ontdekkingsstocht langs sporen van mensen van vroeger. In de tentoonstelling reizen de leerlingen langs voorwerpen en verhalen uit allerlei tijden: een klein kleifiguurtje, een bijzonder graf, een zwaard en meer. Elk spoor vertelt iets over iemand die er lang geleden mee werkte, leefde of speelde. Leerlingen ontdekken hoe verhalen van vroeger doorwerken in de wereld van nu en dat wij zelf ook nieuwe sporen achterlaten.

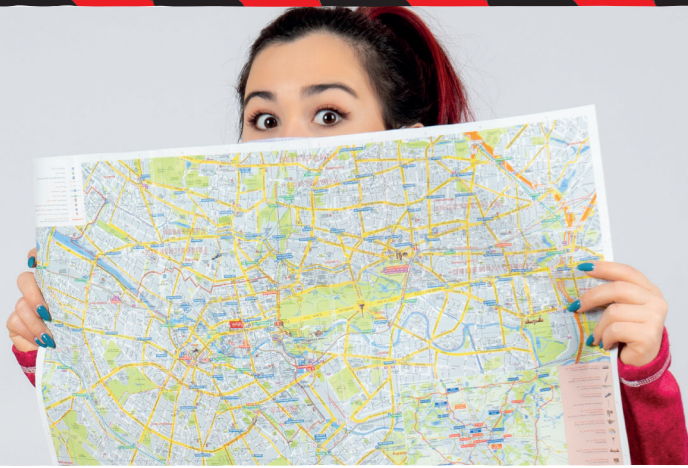
In de educatieve ruimte maken de leerlingen een eigen tijds capsule. Daarin stoppen ze iets van zichzelf; een spoor dat ze nalaten voor mensen in de toekomst om te vinden. Zo wordt hun eigen verhaal ook een klein spoor in de lange reis van de tijd.

groep: 5-6

thema's: geschiedenis, archeologie, identiteit

duur: 90 minuten

tijdvak: tijdvak overstijgend

»»» erfgoed valkhuof museum werelden in kaart

In *Werelden in kaart* ontdekken leerlingen dat kaarten meer zijn dan plattegronden. Tijdens een interactieve route door het museum onderzoeken zij hoe mensen hun wereld in kaart brachten: met grenzen, routes, plekken en verhalen. Ze kijken naar bijzondere objecten, kaarten en kunstwerken en ontdekken dat elke kaart keuzes laat zien en altijd ook iets weglaat.

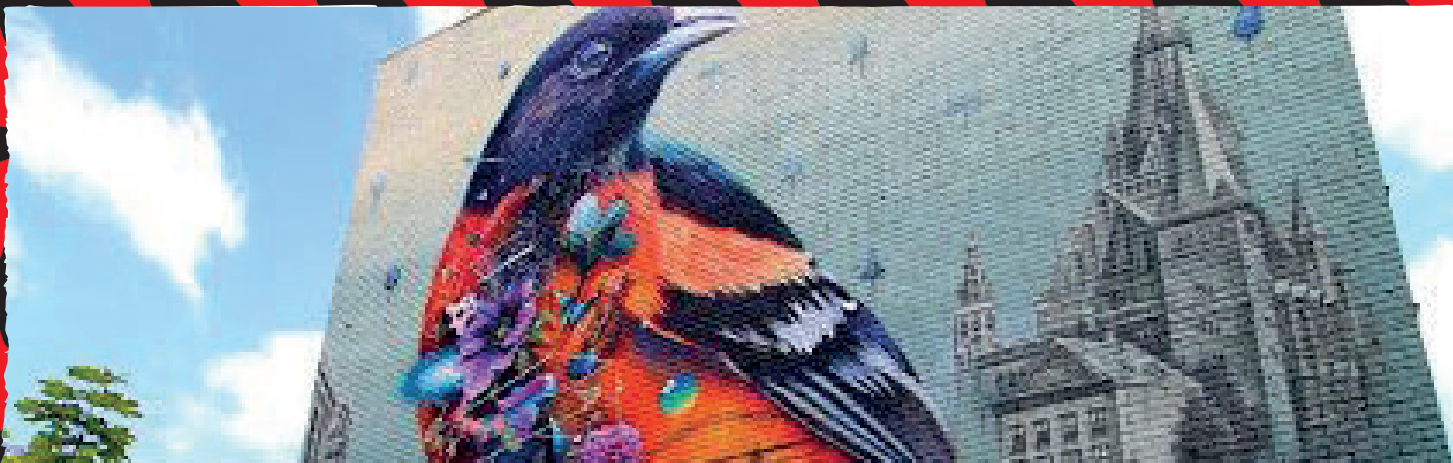
Onderweg leren leerlingen dat werelden steeds opnieuw worden getekend: door macht, door reizen en door wat mensen belangrijk vinden. In het atelier maken zij samen hun eigen wereldkaart. Ze bouwen een landschap, leggen routes aan en brengen grenzen aan. Door zelf keuzes te maken ervaren zij hoe een wereld ontstaat en hoe hun blik bepaalt wat zichtbaar wordt. Zo ontdekken leerlingen dat ook zij kaartmakers zijn, met invloed op hoe de wereld wordt verbeeld.

groep: 7-8

thema's: wereldbeelden, grenzen, landschappen, samenwerken

duur: 90 minuten

tijdvak: tijd van pakhuizen en plantages (vroegmoderne tijd)

»»» erfgoed

valkhof museum

street art nimma

De stad spreekt. Tenminste, als je weet waar je moet kijken. Tijdens *Street Art Nimma* ontdekken leerlingen hoe graffiti en street art verhalen dragen over protest, humor, identiteit en zichtbaarheid.

Wandelend door Nijmegen onderzoeken ze tags, throw-ups, pieces en murals. Via creatieve kijkopdrachten bestuderen ze stijl, techniek, plek en boodschap: wat zie je, waarom staat het juist hier en welk verhaal wordt daarmee verteld? Zo wordt duidelijk dat de stad geen neutrale achtergrond is, maar een plek waar makers hun naam, mening en standpunten achterlaten. Soms gebeurt dat illegaal, soms in opdracht, maar het heeft altijd een betekenis.

Leerlingen ervaren hoe street art de stad verandert in een plek vol meningen, dromen en sporen van makers.

groep: 7-8

thema's: street art, mensenrechten, activisme, storytelling

duur: 75 minuten

tijdvak: tijd van de wereldoorlogen en mensenrechten (1900-nu)

»»» erfgoed MUSEUMPARK ORIENTALIS

Bij Museumpark Orientalis komen beleving, erfgoed en natuur al 115 jaar samen. Van het Arabische dorp tot de Romeinse straat en de Bedoeïenenwoestijn; als bezoeker ontdek je dat het Museumpark meer dan een dagje uit is. Het is een plek waar je het plezier van het verkennen en ontdekken ervaart. Waar je jouw nieuwsgierigheid, begrip en respect voedt. Waar je kan verbinden met de natuur, het verleden, met andere culturen, met bijzondere tradities én... met de ander.

Je vindt het programma van Museumpark Orientalis op de volgende pagina's:

- *Aan de slag als archeoloog* (groep 3-4)
- *Op reis langs wereldreligies* (groep 4-5-6-7-8)
- *Ontdek de wereld van de Romeinen* (groep 5-6-7)
- *Sporen in de grond* (groep 6-7-8)

inhoud: museumbezoek, workshop

periode: di t/m vr in sep, okt, mrt t/m jul

max. aantal leerlingen: 35 leerlingen, per 10 leerlingen minimaal 1 begeleider vanuit school

locatie: Museumpark Orientalis | Profetenlaan 2, Heilig Landstichting

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed MUSEUMPARK ORIENTALIS aan de slag als archeoloog

Ontdek het beroep van een archeoloog. In deze workshop ga je aan de slag met echt archeologisch materiaal. Pak je gereedschap en ga op zoek naar sporen uit de Romeinse tijd. Na het graven onderzoek je de vondsten. Samen ga je aan de slag om het materiaal te sorteren: botten, aardewerk, zaden, metaal. Kun je erachter komen waar al deze vondsten vandaan komen en voor gebruikt werden? En lukt het jou om al die losse scherven bij elkaar te zoeken en er weer een passend geheel van te maken?

Het doel is dat de leerlingen kennismaken met het beroep van een archeoloog en ontdekken wat er allemaal bij het werk van een archeoloog komt kijken. Deze workshop draagt bij aan de ontwikkeling van een historisch tijdsbesef (sluit aan bij kerndoel 27).

groep: 3-4

thema's: beroepen, archeologie, geschiedenis

duur: 90 minuten

tydvak: tijd van oude rijken (oudheid)

»»» erfgoed

MUSEUMPARK ORIENTALIS

OP REIS LANGS WERELDRELIGIES

In Museumpark Orientalis ontdekken leerlingen vijf wereldreligies: christendom, jodendom, islam, boeddhisme en hindoeïsme. Ze worden telkens uitgenodigd tot nadenken over hun eigen leven; zowel thuis als in de klas. Wat kunnen ze leren van de universele en eeuwenoude levenslessen, ongeacht hun eigen culturele en religieuze achtergrond? Het boekje met informatie en prikkelende opdrachten krijgen ze na afloop mee naar huis.

Museumpark Orientalis kent een rijke geschiedenis en toont een veranderende visie op religie door de jaren heen. Waar het begon als locatie voor katholieke opvoeding en beleving, groeide het uit tot een educatieve presentatie van de drie grote monotheïstische religies. Vandaag de dag is het bereik zelfs nog breder. Door het betrekken van het boeddhisme en hindoeïsme en door het aanleggen van belevingspaden, bieden we ruimte aan nog meer levensbeschouwingen en vormen van bezinning.

Voor leerlingen is het bovenal een heerlijke plek om op ontdekkingstocht te gaan. Ook voor prikkelgevoelige leerlingen is dit een fijn uitje. Door het prachtige landschap, avontuurlijke paden en bijzondere gebouwen (zoals een synagoge, karavanserai, Romeinse straat en moskee) lijkt het net alsof je echt op reis bent!

groep: 4-5-6-7-8

thema's: religies, natuur, identiteit

duur: gemiddeld 120 minuten (eigen tempo)

bijzonderheden: het programma is volledig buiten, pas kleding hierop aan

tijdvak: tijdvakoverstijgend

»»» erfgoed

MUSEUMPARK ORIENTALIS ONTDEK DE WERELD VAN DE ROMEINEN

Tijdens deze ontdekkingsstocht stap je in de schoenen van een Romein. Je avontuur begint bij de Via Aqueductus: een stukje van een écht Romeins aquaduct dat erkend is als UNESCO Werelderfgoed. Hier ontdek je hoe ingenieus de Romeinen water naar hun steden brachten. Daarna wandel je door de Romeinse straat met huizen, winkeltjes en werkplaatsen en wie durft, kan een kijkje nemen bij het Romeinse toilet. Zo ervaar je hoe het leven er tweeduizend jaar geleden uitzag. Vervolgens maak je in de interactieve Romeinenwerkplaats kennis met het leven in zowel een Romeinse stad als in een legerkamp. Als een echte Romein maak je kleurrijke mozaïeken, bouw je een boog zonder cement, leer je schieten met een katapult of maak je een dak zoals ze dat vroeger deden! Misschien merk je dat het leven in een Romeinse stad niet eens zoveel verschilt met nu. Aan het einde van de workshop heb je gezien en ervaren hoe de Romeinen leefden, aten, woonden en werkten.

Het doel is dat de leerlingen leren hoe het leven in een Romeinse stad en legerkamp eruit heeft gezien (sluit aan bij kerndoel 27).

groep: 5-6-7

thema's: Romeinen, architectuur, wonen en werken

duur: 90 minuten

tijdvak: tijd van oude rijken (oudheid)

»»» erfgoed museumpark orientalis sporen in de grond

In dit programma ga je aan de slag op een nagebootste opgravingsite en doe je archeologisch onderzoek. Onder begeleiding van een educatief medewerker werk je met écht archeologisch materiaal uit het verleden. Op de opgravingsite maak je kennis met je toolkit: troffels, borstels, vondstzakken, zeven en jalonstokken. Dan ga je graven, registreren en interpreteren. Welk archeologisch materiaal heb je gevonden? Wat vertellen die vondsten over de plaats waar je ze hebt gevonden? In de keet ga je aan de slag met het onderzoek dat volgt op een opgraving. Je sorteert en determineert, en leert over archeologisch materiaal: bot, aardewerk, munten, zaden en pitten. Zo ontdek je waarvoor en wanneer een vondst werd gebruikt.

Het doel is dat de leerlingen kennismaken met het beroep van een archeoloog. Ze dateren en sorteren archeologische vondsten en werken met gebruiksvoorwerpen van vroeger en nu. Daarnaast draagt deze workshop bij aan de ontwikkeling van een historisch tijdsbesef (sluit aan bij kerndoel 27).

groep: 6-7-8

thema's: beroepen, archeologie, onderzoek, geschiedenis

duur: 90 minuten

bijzonderheden: het programma is veel buiten, pas kleding hierop aan

tijdvak: tijd van oude rijken (oudheid)

»»» erfgoed concertgebouw de vereniging rondleiding

Aan het Keizer Karelplein in het centrum van Nijmegen ligt Concertgebouw de Vereniging. Een prachtig gebouw van meer dan 100 jaar oud met een rijke geschiedenis. De Vereniging is beroemd vanwege de fraaie architectuur en de geweldige akoestiek.

Concertgebouw de Vereniging is er voor iedereen! Daarom zijn er uiteenlopende activiteiten, voor jong en oud, voor Nijmegenaren en voor mensen van ver daarbuiten. Het aanbod varieert van klassieke muziekconcerten tot popconcerten, theatercolleges en shows. Wereldberoemde musici en artiesten stonden al op het podium, zoals Lucas en Arthur Jussen, The Cure en Sinéad O'Connor. Daarnaast is De Vereniging een populaire locatie voor congressen, (school) feesten en presentaties.

Tijdens een rondleiding in Concertgebouw de Vereniging neem je een uniek kijkje achter de schermen. Je komt meer te weten over de geschiedenis van het gebouw en de architectuur, je ziet de plekken waar artiesten verblijven en het loadingdock waar spullen worden in- en uitgeladen. Als kers op de taart mag je met je klas het podium op en daar

eventueel een ingestudeerd lied zingen of een andere creatieve act uitvoeren (één optreden per rondleiding).

GROEP: 6-7-8

INHOUD: rondleiding, lesmateriaal

THEMA'S: architectuur, concerten

DUUR: 45 minuten

PERIODE: okt t/m mei

MAX. AANTAL LEERLINGEN: per groep (vanaf 25 leerlingen in 2 subgroepen)

BEGELEIDING: per groep zijn er 2 begeleiders nodig

LOCATIE: Concertgebouw de Vereniging | Keizer Karelplein 2D, Nijmegen

BIJZONDERHEDEN: zonder busvervoer; gratis programma

TIJDUAK: tijdvakoverstijgend

»»» erfgoed STEVENSKERK

In de Stevenskerk komt de lesstof over 750 jaar Nijmeegse geschiedenis tot leven. Want de kerk zit vol verhalen en verrassingen die je niet zomaar even ontdekt. Daarom biedt de Stevenskerk voor basisscholen op maat gemaakte groepsrondleidingen aan.

Je vindt het programma van de Stevenskerk op de volgende pagina's:

- *Freddie in de Stevenskerk* (groep 1-2)
- *Stevenskerk en Stevenstoren door de eeuwen heen* (groep 7-8)
- *Bouw van de Stevenskerk. Geloof in de middeleeuwen* (groep 7-8)
- *De verwoesting en wederopbouw van de Stevenskerk en Stevenstoren* (groep 7-8)

inhoud: rondleiding, lesmateriaal

periode: hele schooljaar

max. aantal leerlingen: per groep

locatie: Stevenskerk | St. Stevenskerkhof 62, Nijmegen

begeleiding: per 10 leerlingen is 1 begeleider nodig

bijzonderheden: zonder busvervoer

»»» erfgoed

STEVENSKERK

FREDDIE IN DE STEVENSKERK

Het valkje Freddie woont op het Valkhof en vliegt door de stad. Hij wordt nieuwsgierig naar dat gebouw met die grote toren. Hij vliegt erheen en gaat met een paar bezoekers mee naar binnen! Wat ontdekt hij allemaal?

groep: 1-2

thema's: religie, stadsnatuur, architectuur

duur: 45 minuten

tydvak: niet van toepassing

In dit programma gaan leerlingen op ontdekkingsreis in de Stevenskerk, net als Freddie. Ze ontmoeten de dieren die er wonen, zien een hertogin en een prinses met een baard, bekijken het grote orgel en de bank waar vroeger de prins zat. Het programma is gericht op een eerste kennismaking met een oud kerkgebouw: de ruimte en de akoestiek, de ervaring van oud en nieuw, de 'bewoners' van de kerk.

Groepen krijgen voor hun bezoek een PowerPointpresentatie van Freddie's ontdekkingsreis, om in de klas te bekijken. Ze volgen zijn route later zelf in de kerk

»»» erfgoed

STEVENSKERK

STEVENSKERK EN STEVENS- TOREN DOOR DE EEUWEN HEEN

In de Stevenskerk en de Stevenstoren komt de Nijmeegse geschiedenis tot leven. Want kerk en toren zitten vol verhalen en verrassingen. In dit programma ontdek je tal van dingen die je niet eerder wist!

Onze gidsen vertellen spannende verhalen en laten je de geschiedenis aanraken. Spreek vanaf de kansel, neem plaats in de bank waar de prins van Oranje zat, bezoek het graf van een middeleeuwse hertogin en beklim de toren helemaal tot op de trans, waar je een prachtig uitzicht over Nijmegen hebt! Het programma eindigt met een feestelijke afsluiting onder onze grote kroonluchter.

groep: 7-8

thema's: geschiedenis, architectuur

duur: 150 minuten inclusief pauze

tijdvak: tijdvakoverstijgend

»»» erfgoed

STEVENSKERK

BOUW VAN DE STEVENSKERK. GELOOF IN DE MIDDELEEUWEN

De Stevenskerk is het belangrijkste middeleeuwse gebouw van Nijmegen: al ruim 750 jaar is het continu in gebruik als het kloppend hart van de stad. Het is de weerslag van eeuwen burgerschap en geloof. Dit programma vertelt het verhaal van de bouw van de kerk: waarom de kerk gebouwd werd en hoe dat in zijn werk ging. Getoond wordt ook hoe de kerk in de middeleeuwen werd gebruikt en hoe dat vanaf de zestiende eeuw veranderde. Leerlingen horen verhalen over vroeger, maar kunnen ook vragen stellen en zelf middeleeuwse constructies nabouwen.

GROEP: 7-8

THEMA'S: geschiedenis, architectuur, religie

DUUR: 90 minuten

TYDVAK: tijd van steden en staten
(middeleeuwen)

»»» erfgoed

STEVENSKERK DE VERWOESTING EN WEDEROPBOUW VAN DE STEVENSKERK EN STEVENSTOREN

In de Tweede Wereldoorlog zijn de Stevenskerk en Stevenstoren zwaar verwoest. Na de oorlog zijn ze weer opgebouwd, zodat ze opnieuw het stadsbeeld konden bepalen. De verwoesting gebeurde in een paar minuten, de wederopbouw duurde 25 jaar!

Onze gidsen vertellen in dit programma meeslepende verhalen over de oorlog en laten de schade en het herstel zien. Leerlingen kunnen vragen stellen en overblijfselen van de oorlog aanraken. Ze maken ook enkele opdrachten die de impact van de oorlog verduidelijken.

groep: 7-8

thema's: Tweede Wereldoorlog, architectuur

duur: 90 minuten

tijdvak: tijd van wereldoorlogen en mensenrechten (1900-nu)

»»» erfgoed

Infocentrum WO II ontdek het Nijmegen van 1944/1945

Het Infocentrum WO II geeft een korte en boeiende introductie op de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nijmegen en de regio. Voor scholen in het basisonderwijs (groep 6, 7 en 8) is het daarom een uitstekende locatie om een lesblok, lessenserie of een project over de Tweede Wereldoorlog te verrijken. Het Infocentrum WO II heeft o.a. een interactieve regionale kaart, een korte film/experience over de geschiedenis van Nijmegen tijdens de oorlog én een aparte ruimte waarin een opdracht met de groep kan worden voor- en/of nabesproken. Het centrum is zeer geschikt om als startpunt in te zetten voor een historische stadswandeling met de groep.

Dit programma geeft klassen een introductie op wat er precies in Nijmegen is gebeurd tijdens de Tweede Wereldoorlog. Door te ervaren en beleven, leren leerlingen meer over hun eigen omgeving: zowel binnen als buiten het Infocentrum WO II Nijmegen. De klas wordt gesplitst in twee groepen. De ene groep maakt een interactieve wandeling over het bombardement op Nijmegen van 22 februari 1944, langs onder andere de Mariënburghkapel, monument De Schommel en het Stadhuis. De andere groep volgt een interactief programma

in het Infocentrum WO II waarbij leerlingen *Het Mysterie* spelen en door middel van spel over het thema evacuatie leren. Na 45 minuten wisselen de groepen.

groep: 7-8

inhoud: stadswandeling, bezoek infocentrum

thema's: Tweede Wereldoorlog, bombardement op Nijmegen

duur: 120 minuten

periode: hele schooljaar

max. aantal leerlingen: 10-30 leerlingen

locatie: Infocentrum WO II | Ridderstraat 27, Nijmegen

begeleiding: minimaal 2 begeleiders per groep

bijzonderheden: zonder busvervoer

tijdvak: tijd van wereldoorlogen en mensenrechten (1900-nu)

»»» erfgoed

Vrijheidsmuseum Wat zie je?

Ontdek samen met je klas de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding. In dit interactieve programma ontdek je samen met een van onze deskundige gidsen aan de hand van historische objecten de geschiedenis. In deze rondleiding draaien we de rollen om en stimuleren we leerlingen zelf vragen te stellen om zo meer te weten te komen over het verleden.

Ga met je leerlingen op onderzoek uit en leer stap voor stap meer over het favoriete object, dat jullie voorafgaand aan je bezoek hebben gekozen. Met *Wat zie je?* breng je lessen geschiedenis, maatschappijleer of burgerschap tot leven!

groep: 7-8

inhoud: rondleiding, lesmateriaal

thema's: Tweede Wereldoorlog, oorlog in wereldcontext, vrijheid

duur: 90 minuten

periode: hele schooljaar

max. aantal leerlingen: 10-30 leerlingen

locatie: Vrijheidsmuseum | Wylerbaan 4, Groesbeek

begeleiding: minimaal 2 begeleiders per groep

bijzonderheden: zonder busvervoer

tijdvak: tijd van wereldoorlogen en mensenrechten (1900-nu)